

KS. ALEKSANDER JEŁOWICKI

LIST DO STANISŁAWA TARNOWSKIEGO
OSOBNIE SŁOWO
O KATECHIZMIE BELLARMINA

KRAKÓW 2021

www.ultramontes.pl

LISTY DUCHOWNE

Ks. ALEKSANDER JELOWICKI

LISTY O KATECHIZMIE

LIST VII.

Do Stanisława Tarnowskiego

Osobne słowo o katechizmie Bellarmina

Sobór Watykański, uchwalwszy jedność katechizmu, miał go na nowo ułożyć. Co nim nastąpi, zawsze, z mnóstwa katechizmów całego świata, najpoważniejszym, jako przez Papieża całemu światu zaleconym, jest katechizm Bellarmina. Pisarzem jego był wielki uczony i wielki święty, który o tym katechizmie swoim powiedział, iż więcej kosztował go pracy, aniżeli obszerne dzieła jego, które świat podziwia. Bo tu musiał, w najkrótsze słowa, najgłębsze prawdy wiary streścić; by je tym łatwiej do pamięci podać. Prawda, że katechizm Bellarmina jest ciężkim; ale tak ciężkim jak złoto, które bardzo łatwo na szelążki zmienić. Chcę przez to powiedzieć, że bardzo go łatwo wykładać.

Niech o tym świadczy próbka, którą tu załączam.

Naprzód, umieszczę pierwszy ustęp z katechizmu mniejszego Bł. Bellarmina; a potem, próbkę jego rozwijania.

O tym co jest chrześcijanin i o znaku krzyża świętego

Nauczyciel. Czy jesteś chrześcijaninem?

Uczeń. Jestem z łaski Bożej.

N. Cóż to jest być chrześcijaninem?

U. Jest to wyznawać wiarę i prawo Chrystusa Pana.

N. Na czym głównie zależy wiara Chrystusowa?

U. Na dwóch głównych tajemnicach, objętych w znaku krzyża świętego, z których pierwszą jest jedność i troistość Boga: a drugą, wcielenie i śmierć Zbawiciela naszego.

N. Co znaczy jedność i troistość Boga?

U. Jedność i troistość Boga, znaczy to, iż w Bogu jest jedno tylko Bóstwo, to jest jedna istność i natura Boża, która wszakże jest we Trzech Osobach Bożych: a tymi są: Bóg Ojciec, Bóg Syn, i Bóg Duch Święty.

N. Dlaczego te Trzy Osoby, są jednym i tymże samym Bogiem?

U. Bo mają jedną i tę samą istność, jedną i tę samą wszechmocność, jedną i tę samą mądrość, jedną i tę samą dobroć.

N. Co znaczy wcielenie i śmierć Zbawiciela naszego?

U. Wcielenie i śmierć Zbawiciela naszego, znaczy to, że Syn Boży, to jest druga Osoba Trójcy Przenajświętszej, stał się człowiekiem, i umarł na krzyżu dla zbawienia naszego.

N. Jakim sposobem te dwie tajemnice są objęte w znaku krzyża świętego?

U. Oto tym sposobem, iż znak krzyża świętego, czyni się, kładąc prawą rękę naprzód na czoło, i mówiąc: *W Imię Ojca*; potem na piersi, mówiąc, *i Syna*; na koniec na ramię, wprzód lewe, a potem prawe, mówiąc, *i Ducha Świętego*.

N. Jakimże sposobem wyrażona tu jest pierwsza tajemnica, to jest tajemnica Trójcy Świętej?

U. Oto tym sposobem, iż wyraz ten *W Imię*, oznacza jedność, a inne wyrazy oznaczają troistość.

N. Jakimże sposobem, w znaku krzyża świętego, wyrażona jest druga tajemnica, to jest tajemnica Wcielenia?

U. Oto tym sposobem, iż znak krzyża † oznacza śmierć Zbawiciela, który stawszy się człowiekiem, a przykładem, nauką i cudami wskazawszy nam drogę zbawienia, umarł za nas na drzewie krzyża świętego.

Próbka rozwijania tego ustępu

Pytanie. Czy jesteś chrześcijaninem?

Odpowiedź. Jestem z łaski Bożej.

P. Dlaczego mówimy, że jesteśmy chrześcijanami z łaski Bożej?

O. Bo jesteśmy chrześcijanami, nie z prawa dziedzictwa, ani z własnych zasług, ale jedynie z najosobliwszej i najmiłosierniejszej łaski Bożej, którą nam wysłużyły wcielenie i śmierć Pana naszego Jezusa Chrystusa, Zbawiciela naszego.

P. Cóż to jest być chrześcijaninem?

O. Jest to wyznawać wiarę i prawo Chrystusa Pana.

P. Co znaczy, wyznawać wiarę Chrystusa Pana?

O. Wyznawać wiarę Chrystusa Pana, znaczy, wierzyć głośno w to wszystko, co nam Chrystus Pan, przez Kościół swój święty, do wierzenia podaje.

P. Co znaczy wierzyć głośno?

O. Wierzyć głośno, znaczy, nie wstydzić się wiary świętej, i nie zapierać się jej przed ludźmi; lecz owszem chlubić się nią, opowiadać ją, i podług niej zawsze postępować.

P. Co jest wyznawać prawo Chrystusa Pana?

O. Jest to znać to prawo, i one zachowywać.

P. Czy każdy chrześcijanin powinien znać dobrze wiarę i prawo Chrystusa Pana?

O. Każdy chrześcijanin powinien znać, ile możliwości, wiarę i prawo Chrystusa Pana, i na nie zawsze pamiętać.

P. Co służy do przypominania nam zawsze wiary i prawa Chrystusa Pana?

O. Znak krzyża świętego, który, głównie na to, jest znakiem chrześcijanina.

P. Jakim sposobem, znak krzyża świętego, przypomina nam wiarę i prawo Chrystusa Pana?

O. Oto tym sposobem, że jest wyrazem i obrazem głównych prawd wiary naszej, i głównych przykazań prawa Bożego.

P. Jakie są główne prawdy wiary naszej, w które każdy człowiek wierzyć powinien pod utratą zbawienia?

O. Jest ich sześć, a są następujące:

Pierwsza: Że jest Bóg jeden we Trzech Osobach, którymi są: Bóg Ojciec, Bóg Syn, i Bóg Duch Święty.

Druga: Że druga Osoba Trójcy Przenajświętszej, to jest Syn Boży, stał się człowiekiem, i umarł na krzyżu dla zbawienia naszego.

Trzecia: Że Bóg jest nieskończenie sprawiedliwy; a więc karze za złe, a nagradza za dobre.

Czwarta: Że dusza ludzka jest nieśmiertelna.

Piąta: Że jest nagroda wieczna, którą jest niebo; i kara wieczna, którą jest piekło.

Szósta: Że bez łaski Bożej, nic miłego Bogu uczynić, ani zbawienia wiecznego dostąpić nie możemy.

P. Jakimże sposobem, te wszystkie prawdy, wyrażone są w znaku krzyża świętego?

O. Oto tym sposobem, że znak krzyża świętego, czyni się, kładąc prawą rękę naprzód na czoło, i mówiąc: *W Imię Ojca*: potem na piersi, mówiąc: *i Syna*; na koniec na ramię, wprzód lewe a potem prawe, mówiąc: *i Ducha Świętego*. Poczym, dodajemy: *Amen*.

P. Jakim sposobem wyrażona tu jest pierwsza główna prawda wiary naszej, to jest tajemnica Trójcy Świętej?

O. Oto tym sposobem, że wyraz *W Imię*, oznacza jedność Boga; zaś wyrazy *Ojca*, *i Syna*, *i Ducha Świętego*, które są Imionami Trzech Osób Trójcy Przenajświętszej, oznaczają troistość Boga; a tym samym przypominają, że jest Bóg Jeden we Trzech Osobach; co właśnie jest tajemnicą Trójcy Świętej.

P. Jakim sposobem, znak krzyża świętego, wyraża drugą główną prawdę wiary naszej, to jest tajemnicę Wcielenia i śmierci Zbawiciela naszego?

O. Oto tym sposobem, że znak krzyża świętego wyraża śmierć Zbawiciela naszego, a tym samym przypomina Jego narodzenie i Jego życie; bo kto umarł, musiał się pierwaj narodzić i żyć. A więc, znak krzyża świętego, wyraża oraz tajemnice Wcielenia, Narodzenia, Życia i śmierci Pana naszego Jezusa Chrystusa, Zbawiciela naszego.

P. Jakim sposobem, w znaku krzyża świętego, wyrażona jest trzecia główna prawda wiary naszej, to jest: że Bóg, jako nieskończenie sprawiedliwy, karze za złe, a nagradza za dobre?

O. Właśnie krzyż święty, jest największym dowodem nieskończonej sprawiedliwości Bożej; albowiem dla zadosyćuczynienia jej za grzechy nasze, potrzeba było tej nieskończonej ofiary, którą nam przypomina krzyż święty.

P. Jakim sposobem, krzyż święty, przypomina nam czwartą główną prawdę wiary naszej, to jest: że dusza ludzka jest nieśmiertelną?

O. Krzyż święty, wielorakim sposobem przypomina nam, i dowodzi, że dusza ludzka jest nieśmiertelna:

Naprzód, przez to: że nam przypomina to słowo Chrystusa Pana, wyrzeczone na krzyżu do dobrego łotra: *Dziś ze mną będziesz w Raju.*

Po wtóre, przez to: że krzyż przypomina nam nie tylko wcielenie i śmierć Jezusa Chrystusa, ale też i zmartwychwstanie Jego.

Po trzecie, krzyż święty jest najuroczystszym dowodem nieśmiertelności duszy naszej i przez to: że nam przypomina nieskończoną cenę i wartość odkupienia naszego, a więc i nieśmiertelność dusz naszych i żywot ich wieczny; bo dla żywota doczesnego, nie warto było takiej ofiary.

Po czwarte, że ta ofiara krzyża, nic nam nie przynosi dla życia doczesnego, oprócz łaski Bożej, która jest nam dana w porządku do żywota wiecznego.

P. Jakim sposobem krzyż święty przypomina piątą główną prawdę wiary naszej, to jest: iż dla dobrych zgotowane jest niebo, a dla złych piekło?

O. Krzyż święty, jest żywym dowodem i nieba i piekła, bo jest obrazem i wyrazem męki i śmierci Jezusa Chrystusa, prawdziwego Boga i prawdziwego człowieka. A ta nieskończona ofiara, jest żywym dowodem piekła, od którego nas wybawia; i żywym dowodem nieba, które nam zdobywa.

P. Jakim sposobem, krzyż święty, przypomina szóstą główną prawdę wiary naszej, to jest: że bez łaski Bożej nic miłego Bogu uczynić, i zbawienia wiecznego dostąpić nie możemy?

O. Krzyż święty, przypomina tę prawdę przez to co oznacza, to jest przez mękę Pańską, której jest narzędziem. Czyniąc znak krzyża świętego, przenosimy rękę z lewego ramienia na prawe, dla oznaczenia i przypomnienia, że męka Pańska przeniosła nas ze strony zatracenia na stronę zbawienia; czyli, innymi słowy, ze strony niełaski, na stronę łaski Bożej, która jest nam konieczną do osiągnięcia zbawienia.

P. Co trzeba czynić, za łaską Bożą, aby być zbawionym?

O. Ażeby być zbawionym, potrzeba wypełniać prawo Chrystusa, które jest prawem miłości: miłości Boga, i miłości bliźniego.

P. Jakim sposobem krzyż święty przypomina to prawo miłości?

O. Oto tym sposobem, że przypomina to wszystko, co Bóg, z nieskończonej i niepojętej ku nam miłości, uczynić raczył dla zbawienia wszystkich ludzi, i dla pozyskania ich wzajemnej miłości; z której to miłości, wypływa miłość bliźniego, to jest tych wszystkich, za których Chrystus Pan umarł na krzyżu, to jest wszystkich ludzi, którzy, i ze stworzenia, i z odkupienia, są braćmi naszymi.

P. Czymże znak krzyża świętego jest dla chrześcijanina?

O. Przede wszystkim, znak krzyża świętego jest dla chrześcijanina przedmiotem uczczenia i umiłowania. Następnie, jest mu znamieniem, chlubą, i uweseleniem. Jest mu opieką, obroną i zwycięstwem. Jest mu księgą i szkołą cnót wszystkich. Jest mu, w końcu, nadzieją i zakładem zbawienia.

P. A to dlaczego?

O. Bo znak krzyża świętego, jaśnieje tym wszystkim. A czyniąc znak krzyża świętego, przyzywamy całą Trójcę Świętą, i okrywamy się wszystkimi a nieskończonymi zasługami, a tym samym, mocą i miłością, Pana naszego Jezusa Chrystusa.

P. Jakim sposobem Kościół święty okazuje wiarę swoją w taką moc i skuteczność znaku krzyża świętego?

O. Używając go do wszystkich błogosławieństw, do sprawowania wszystkich sakramentów, tudzież do wypędzania złych duchów. A oraz, znacząc krzyżem świętym wszystkie miejsca święte, i te, które świętymi mieć pragnie: w końcu też i groby nasze.

P. Jaki stąd winniśmy wyprowadzić wniosek?

O. Oto ten: że powinniśmy mieć znak krzyża świętego w największym uczczeniu i w najczęstszym używaniu. Do czego Pius IX, Papież, chcąc nas zachęcić, za każde uważne i wyraźne przeżegnanie się, nadał pięćdziesiąt dni odpustu.

P. Co nam jeszcze, bardzo ważnego, przypomina znak krzyża świętego?

O. Znak krzyża świętego, przypominając nam wszystko, co Pan Bóg dla nas uczynił, przypomina tym samym, że do Boga podwójnym należymy prawem: prawem stworzenia, i prawem odkupienia. Stąd wypływa ten wniosek, żeśmy powinni służyć jak najwierniej Bogu; i że dla miłości Jezusa, który dla nas umarł na krzyżu, i dla miłości Maryi, Matki Jego i naszej, która, pod tym krzyżem stojąc, z Jezusem wspólnie umierała, powinniśmy o wszystko prosić cierpliwie, i wszystko obracać na chwałę Bogu w Trójcy Jedynemu.

P. Co znaczy *Amen*, który po znaku krzyża świętego wymawiamy?

O. Wyraz *Amen*, znaczy: tak jest w istocie. I znaczy także: niech się tak stanie. Więc wyraz *Amen*, używa się w znaczeniu przysięgi, i w znaczeniu prośby. – Gdy wymawiamy *Amen* po znaku krzyża świętego, przysięgamy na to wszystko, co krzyż święty znaczy; a prosimy o to wszystko, co nam wysłużył.

W Imię Ojca † i Syna † i Ducha Świętego † Amen!

Księdza Aleksandra Jełowickiego *Listy duchowne*. Wydanie nowe, przejrane i przedmową zaopatrzone przez Ks. Mariana Nassalskiego. Wilno. Nakładem i drukiem JÓZEFA ZAWADZKIEGO. 1902, ss. 144-154. (1)

(Pisownię i słownictwo nieznacznie uwspółcześniono; ilustracje od red. *Ultra montes*).

Pozwolenie Władzy Duchownej:

APPROBATUR

Wladislaviae, die 20 Decembris 1901 anno,

Judex surrogatus

Protonotarius Apostolicus **St. Chodyński.**

Secretarius **A. Owczarek.**

N. 3784

Przypisy:

- 1) Por. 1) Św. Robert kard. Bellarmin SI, a) *Katechizm mniejszy czyli Nauka Chrześcijańska krótko zebrana (Compendium doctrinae christianae)*. b) *Wykład Nauki Chrześcijańskiej (Catechismus, seu: Explicatio doctrinae christianae)*. c) *La Dottrina Cristiana composta per ordine della santa memoria di Papa Clemente VIII*. d) *O pierwszej części bramy Domu Bożego tj. o wierze (De prima parte portae domus Dei, quae est fides)*. e) *Disputationes de controversiis Christianae Fidei adversus hujus temporis Haereticos. Ad quos electio summi Pontificis pertinet, si Cardinales nulli essent etc.*
- 2) Papież Pius XI, *List apostolski mianujący św. Roberta Bellarmina Doktorem Kościoła Powszechnego.*
- 3) Ks. Jan Rostworowski SI, a) *Świętego Roberta Bellarmina historyczne znaczenie i naukowe dzieło.* b) *Dwie filozofie.*
- 4) O. Jan Jakub Scheffmacher SI, *Katechizm polemiczny czyli Wykład nauk wiary chrześcijańskiej przez zwolenników Lutra, Kalwina i innych z nimi spokrewnionych, zaprzeczanych lub przekształcanych.*
- 5) Por. 1) Ks. Jan Rosiak SI, a) *Chrystus mistyczny.* b) *Idąc nauczajcie.* c) *Wiara i "doświadczenie religijne".* d) *Suarez. 1548 – 1617.* e) *Tu es Petrus.* f) *"Poza Kościołem nie ma zbawienia".*
- 6) Ks. Maciej Józef Scheeben, *Tajemnice chrześcijaństwa. Tajemnica Kościoła i jego sakramentów.*
- 7) Ks. Antoni Langer SI, a) *Rozwój wiary.* b) *Pojęcie o Bogu w chrześcijaństwie i u filozofów.* c) *Człowiek w stosunku do religii i wiary.* d) *Św. Tomasz z Akwinu i dzisiejsza filozofia.* e) *Kardynał Jan Chrzyciel Franzelin i jego znaczenie w katolickiej nauce.*
- 8) Bp Michał Nowodworski, a) *Wiara i rozum.* b) *Liberalizm.* c) *Chryścianizm i materializm.* d) *Monogenizm.* e) *Rekomendacja książki pt. "Homo versus Darwin, czyli sprawa o pochodzenie człowieka".*
- 9) Św. Tomasz z Akwinu OP, Doktor Anielski, a) *Summa filozoficzna (Contra Gentiles). – Summa przeciw poganom czyli o prawdziwości Wiary katolickiej przeciwko błędom niewiernych.* b) *O społeczeństwie i władzy. De regimine principum I, 1-3.* c) *Modlitwy. Orationes.*
- 10) Ks. Walenty Gadowski, *Nauka Kościoła. Wybór orzeczeń dogmatycznych Kościoła katolickiego i jego praw kanonicznych.*
- 11) Ks. Andrzej Dobroniewski, *Modernizm i moderności.*
- 12) Ks. Jules Didiot, a) *Filozofia.* b) *Kościół.* c) *Herezja.* d) *Dusza kobiety.*
- 13) Ks. Dr Maciej Sieniatycki, a) *Apologetyka czyli dogmatyka fundamentalna.* b) *Zarys dogmatyki katolickiej.* c) *Modernizm w książce polskiej.* d) *Modernistyczny Neokościół.* e) *Problem istnienia Boga.* f) *Dogmatyka katolicka. Podręcznik szkolny.* g) *Etyka katolicka. Podręcznik szkolny.* h) *Główne zasady etyki Kanta a etyka chrześcijańska.* i) *System modernistów.*

14) Abp Antoni Szlagowski, a) [Wiara w pojęciu katolickim, a modernistycznym.](#) b) [Wiara w życiu.](#) c) [Prawda według nauki Kościoła, oraz twierdzeń modernistów.](#) d) [Zasady modernistów \(modernistarum doctrina\).](#)

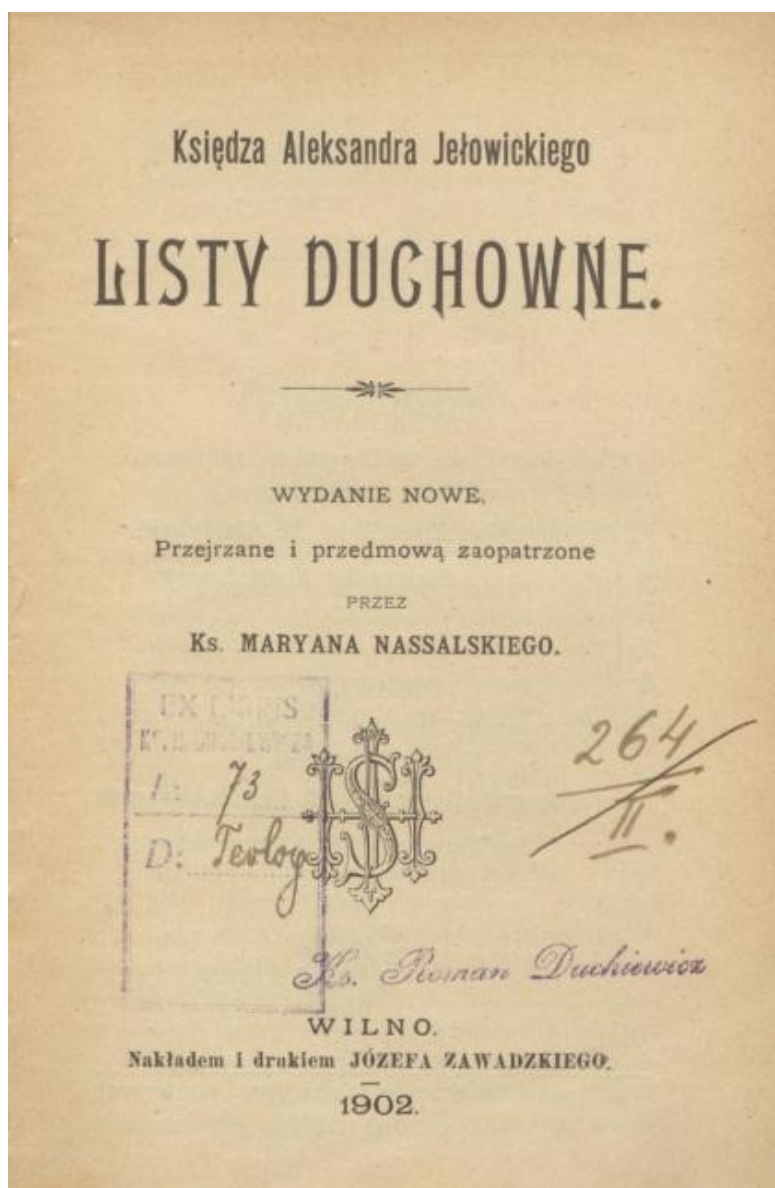
15) Ks. Dr Fryderyk Klimke SI, a) [Hasła etyczno-religijne monizmu.](#) b) [Religia i poznanie.](#) c) [Agnostycyzm.](#)

16) Ks. Józef Stanisław Adamski SI, [Doktor Anielski.](#)

17) Ks. Marian Morawski SI, a) [Filozofia i jej zadanie.](#) b) [Dogmat łaski. 19 wykładów o porządku nadprzyrodzonym.](#)

18) Ks. Jan Rostworowski SI, [Dwie filozofie.](#)

(Przyp. red. *Ultra montes*).

([HTM](#))

© *Ultra montes* (www.ultramontes.pl)

Cracovia MMXXI, Kraków 2021